

Διεθνείς παρεμβάσεις

Ένα βασικό θέμα που αναδείχθηκε σε αυτές τις σελίδες είναι ότι η ισότητα των φύλων και η κοινωνική δικαιοσύνη απαιτούν κρατικές πολιτικές που αντικαθιστούν ή τροποποιούν τα αποτελέσματα της αγοράς. Οι αγορές που λειτουργούν χωρίς ένα κανονιστικό πλαίσιο δεν ανταποκρίνονται και δεν θα ανταποκρίνονται ποτέ σε όλες τις κοινωνικές ανάγκες, ειδικά στις ανάγκες για υπηρεσίες όπως η φροντίδα των παιδιών, η φροντίδα των ηλικιωμένων και η οικιακή εργασία. Επιπλέον, στο βαθμό που αυτές οι υπηρεσίες διατίθενται στην αγορά, η εργασία θα αμείβεται χαμηλά, θα είναι μειωμένου κύρους και γυναικοκρατούμενη. Ομοίως, οι αγορές από μόνες τους δεν μπορούν να επιλύσουν τις διαρθρωτικές συνέπειες των διακρίσεων, της φτώχειας και άλλων μορφών κοινωνικού αποκλεισμού. Έτσι, τα κράτη και οι κοινότητες θα πρέπει να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη οικονομικών συστημάτων χωρίς αποκλεισμούς.

Όπως επισημάναμε στο κεφάλαιο 6, η δύναμη του κράτους να θεσπίζει κοινωνικά προοδευτικές πολιτικές για την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, την εξασφάλιση της παροχής της εργασίας φροντίδας και τη δημιουργία ενός περισσότερο ισότιμου καταμερισμού εισοδήματος, έχει διαβρωθεί σημαντικά από το συνδυασμό των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Οι εθνικές κυβερνήσεις σήμερα ενδιαφέρονται περισσότερο για τα συμφέροντα των μεγάλων εταιρειών παρά για τις ανάγκες των πολιτών τους. Αυτό που εντείνει ακόμη περισσότερο το πρόβλημα είναι το γεγονός ότι στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της μετανάστευσης, ολοένα περισσότεροι κάτοικοι στερούνται τα δικαιώματα που απορρέουν από την υπηκοότητα. Για άλλη μια φορά, οι φτωχότερες γυναίκες χωρίς προνόμια εκπροσωπούνται δυσανάλογα περισσότερο στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς.

Πολλές φεμινίστριες έχουν ανταποκριθεί σε αυτό το δίλημμα συμμετέχοντας σε διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος το 1995 χρηματοδότησε την Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις γυναίκες στο Πεκίνο. Παράλληλα, διοργανώθηκε ένα φόρουμ μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) στην περιοχή Ηουαϊου της Κίνας, στο οποίο συμμετείχαν πάνω από τριάντα χιλιάδες γυναίκες απ' όλο τον κόσμο. Είμαστε, μάλιστα, ιδιαίτερα υπερήφανες γιατί σε αυτό το φόρουμ εκπροσωπήθηκε και η Διεθνής Ένωση για τη Φεμινιστική Οικονομική Επιστήμη (IAFFE). Το φόρουμ των ΜΚΟ αποτέλεσε το κατάλληλο έδαφος ώστε οι ομάδες να θέσουν ζητήματα που αφορούν ειδικά την περιοχή τους ή τον τομέα του ενδιαφέροντός τους, να ανταλλάξουν ιδέες και να μοιραστούν στρατηγικές και

Η απελευθέρωση της οικονομικής επιστήμης

επιπλέον να δημιουργήσουν ομάδες πίεσης προς τις κυβερνητικές αντιπροσωπίες. Τόσο τα μέλη των ΜΚΟ όσο και οι επίσημοι αντιπρόσωποι αντιμετώπισαν ένα ευρύ φάσμα δυσκολιών μέχρι να καταφέρουν να διατυπώσουν ενιαία στρατηγική για την κατάργηση όλων των εμποδίων στην ενεργή συμμετοχή των γυναικών στο δημόσιο και ιδιωτικό βίο. Στο τέλος της συνάντησης ο ΟΗΕ υιοθέτησε την Πλατφόρμα Δράσης (Platform for Action), ένα έγγραφο που επικυρώνει μια νέα διεθνή δέσμευση απέναντι στους στόχους της ισότητας, της ανάπτυξης και της ειρήνης για τις γυναίκες σε όλο τον κόσμο.

Η Πλατφόρμα Δράσης προσδιόρισε δώδεκα κρίσιμους τομείς ενδιαφέροντος και κάλεσε τις κυβερνήσεις, τη Διεθνή Κοινότητα και τις ΜΚΟ να προβούν σε στρατηγικές ενέργειες για την αντιμετώπισή τους.⁷ Αυτές οι δώδεκα κρίσιμες πτυχές είναι οι εξής:

- Το επίμονο και αυξανόμενο φορτίο της φτώχειας που επωμίζονται οι γυναίκες.
- Οι ανισότητες, οι ανεπάρκειες και η άνιση πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.
- Οι ανισότητες, οι ανεπάρκειες και η άνιση πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και σε σχετικές υπηρεσίες.
- Η βία κατά των γυναικών.
- Οι επιπτώσεις των ένοπλων ή άλλων συγκρούσεων στις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων όσων ζουν σε κράτη υπό ξένη κατοχή.
- Η ανισότητα στις οικονομικές δομές και στις πολιτικές σε όλες τις μορφές των παραγωγικών δραστηριοτήτων και στην πρόσβαση σε πόρους.
- Η ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τη συμμετοχή στην εξουσία και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα.
- Οι ανεπαρκείς μηχανισμοί σε όλα τα επίπεδα για την προώθηση της εξέλιξης των γυναικών.
- Η έλλειψη σεβασμού και η ανεπαρκής προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.
- Η αντιμετώπιση των γυναικών βάσει στερεοτύπων και η ανισότητα στην πρόσβαση και στη συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα συστήματα επικοινωνίας, ιδιαίτερα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Οι ανισότητες των φύλων όσον αφορά τη διαχείριση των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Οι συνεχείς διακρίσεις και η καταπάτηση των δικαιωμάτων των κοριτσιών.

Δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι κάθε στοιχείο στην Πλατφόρμα Δράσης σχετίζεται με την οικονομία. Η φτώχεια, η εκπαίδευση και η υγεία των γυναικών είναι προφανή παραδείγματα. Προβληματισμοί σχετικά με τις γυναίκες στα ΜΜΕ, τις γυναίκες και το περιβάλλον, καθώς και τη βία κατά των γυναικών ενδεχομένως να φαίνονται αποσπασμένοι από τις οικονομικές διαδικασίες και τους θεσμούς. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο κινηματογράφος, η έντυπη δημοσιογραφία και η ποπ μουσική, ωστόσο, παρουσιάζουν συνήθως τις γυναίκες ως εξαρτημένες και παθητικές, ως μη αυτόνομα άτομα που υπάρχουν για τη σεξουαλική ευχαρίστηση των ανδρών. Δεν χρειάζεται να έχει κανείς πτυχίο στην πολιτισμική

κριτική για να αναγνωρίσει τη σπουδαιότητα που έχουν αυτές οι πανταχού παρούσες εικόνες για τη διαίωνιση της οικονομικής υποτέλειας των γυναικών. Σκεφτείτε, επίσης, τη σύνδεση μεταξύ της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και της κοινωνικής θέσης των γυναικών. Η φεμινιστική έρευνα έχει τεκμηριώσει τη σχέση μεταξύ της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της βίας κατά των γυναικών, δυνάμεις που περιορίζουν την ελευθερία των γυναικών και την οικονομική τους ανεξαρτησία.⁸

Η Πλατφόρμα Δράσης αντικατοπτρίζει επίσης τη δέσμευση του ΟΗΕ στην ιδέα ότι η επίτευξη της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προϋπόθεση κοινωνικής δικαιοσύνης. Η Πλατφόρμα επιβεβαιώνει τις αρχές που διατυπώθηκαν στη Σύνοδο για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW), η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1979. Η σύνοδος CEDAW καλεί τα κράτη να ενσωματώσουν την αρχή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στα νομικά τους συστήματα και να θεσπίσουν νόμους που απαγορεύουν τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών.⁹ Είναι σημαντικό ότι η Πλατφόρμα αναγνωρίζει πως, εάν δεν υπάρξουν ισχυρές κρατικές δεσμεύσεις όσον αφορά τα δικαιώματα των γυναικών, θα σημειωθεί σημαντική απόκλιση μεταξύ της ύπαρξης αυτών των δικαιωμάτων και του ουσιαστικού σεβασμού τους. Επιβεβαιώνοντας τη σπουδαιότητα της συνόδου CEDAW, η Πλατφόρμα αναγνωρίζει ότι η ισότητα μεταξύ των φύλων αποτελεί αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για τη δημιουργία μιας βιώσιμης, δίκαιης και αναπτυσσόμενης κοινωνίας. Η φράση «τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα» δηλώνει τη στενή σχέση μεταξύ της ισότητας των φύλων, της ενδυνάμωσης των γυναικών και της οικονομικής ανάπτυξης.

Παρ' όλα αυτά, η Πλατφόρμα Δράσης δεν είναι διεθνής συνθήκη, με αποτέλεσμα οι εθνικές κυβερνήσεις να μην δεσμεύονται νομικά να στηρίξουν τις στρατηγικές ή τις συστάσεις της. Εντούτοις, η Πλατφόρμα παρέχει ένα έγγραφο που μπορούν να χρησιμοποιήσουν ομάδες γυναικών και ΜΚΟ προκειμένου να ασκήσουν πιέσεις στις εθνικές κυβερνήσεις. Επίσης, διευκολύνει τη δημιουργία διεθνών, εθνικών και περιφερειακών οργανισμών για την παρακολούθηση των προσπαθειών προώθησης της ισότητας των γυναικών σε όλους τους τομείς της ζωής, στο δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο. Όπως επεσήμαναν οι συνάδελφοί μας στη συνδιάσκεψη Beijing Plus 5 που πραγματοποιήθηκε το 2000, η επικύρωση συνθηκών και η υπογραφή συμφωνιών δεν αρκούν. Κάθε κράτος πρέπει να αξιολογεί την πρόοδο που κάνει προς την κατεύθυνση «της πλήρους εξασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών όλων των γυναικών καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους».¹⁰

Όπως συμβαίνει και με όλες τις διεθνείς διακηρύξεις, έτσι και η Πλατφόρμα αντικατοπτρίζει διαπραγματεύσεις και συμβιβασμούς. Λόγω των πιέσεων που ασκήθηκαν από συντηρητικές κοινωνικές ομάδες, τόσο από το Βατικανό όσο και από ορισμένα ισλαμικά κράτη, η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε για τα θέ-

Η απελευθέρωση της οικονομικής επιστήμης

ματα της σεξουαλικότητας και της ανθρώπινης αναπαραγωγής είναι ασαφής. Επιπλέον, το έγγραφο δεν αντιμετωπίζει ρητά τα διαρθρωτικά προβλήματα που σχετίζονται με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές υπερεθνικών οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, ο ΠΟΕ και το ΔΝΤ, οι οποίες αυξάνουν τη φτώχεια, υπονομεύουν το κράτος πρόνοιας και ενισχύουν την πατριαρχία. Αδυνατώντας να θίξει τις υπόγειες αιτίες της παγκόσμιας ανισότητας, της υποτέλειας και της αδυναμίας, η Πλατφόρμα Δράσης είναι μια μεταρρυθμιστική προσπάθεια, όχι μια πρόσκληση για ριζική οικονομική αλλαγή. Στη φεμινιστική ανάλυση που υποστηρίζουμε το πρόβλημα έγκειται στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο. Εμείς, από την πλευρά μας, έχουμε ένα ριζοσπαστικό όραμα και καλούμε όλους τους εμπλεκόμενους να επανεξετάσουν αυτούς καθαυτούς τους όρους της οικονομικής απόδοσης.